

ABD Başkanı Dwight David Eisenhower'ın (Ike) Aralık 1959'da Türkiye Ziyareti

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sait DİLEK*

Özet

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya 18 Şubat 1952'de üye olmasından sonra, NATO Başkomutanı General Eisenhower Türkiye ve Yunanistan'ı ziyaret etti. Türkiye'de bulunan General Eisenhower, Türk yetkililer ile özellikle de komutanlarla Mart 1952'de görüştü ve Türk ordusunun disiplini ve başarılı oluşundan çok etkilendi. ABD Başkanı Eisenhower, 3 Aralık 1959 gecesi Washington'dan yola çıkarak İtalya, Türkiye, Pakistan, Afganistan, Hindistan, İran, Yunanistan, Tunus, Fransa, İspanya ve Fas gezisine başladı. Böylece Eisenhower Türkiye'yi ziyaret eden ilk ABD Başkanı olarak tarihe geçmiştir. ABD Başkanı Eisenhower'ın ziyareti esnasında Türk vatandaşları coşkulu bir karşılama gerçekleştirmiş olup siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler müzakere edilerek her iki ülkenin de birlikte çalışması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Eisenhower, Celal Bayar, CENTO, Eisenhower Doktrini

* Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü,
25240 ERZURUM

United States President Dwight David Eisenhower's (Ike) Visit To Turkey On December 1959

Abstract

After Turkey and Greece had become a member of the NATO Alliance on 18 February 1952, NATO's Supreme Commander General Eisenhower visited Turkey and Greece. When in Turkey, General Eisenhower met with the Turkish authorities and especially commanders on March 1952 and He was affected very much by success and discipline of Turkish Army. United States President Eisenhower started a trip from Washington to Italy, Turkey, Pakistan, Afghanistan, India, Iran, Greece, Tunisia, France, Spain and Morocco in the evening of December 3, 1959. So Eisenhower was recorded to be the first United States President visit Turkey in history. The Turkish citizens met USA President Eisenhower enthusiastically during his visit. Political, economic and cultural affairs were negotiated. As a result, the necessity of cooperate among the two countries was emphasized.

Key Words: Turkey, United States of America, Eisenhower, Celal Bayar, CENTO, Eisenhower Doctrine

Amerika Birleşik Devletleri ve Osmanlı Devleti arasında imzalanan 1830 tarihli antlaşma iki taraf arasında çok boyutlu ilişkilerin resmî başlangıcı oldu. Tarihsel süreçte Türk-Amerikan siyasî ilişkileri inişli çıkışlı bir görüntü sergilemekteydi.¹ Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki kutuplu dünya kavramı ortaya çıktı ve Sovyet Rusya tehlikesine karşı denge politikası bağlamında, içinde Türkiye'nin de bulunduğu bazı devletler ABD'nin müttefiki oldu. Dwight David Eisenhower, 19 Aralık 1950'de NATO (Atlantik Paketi) üyesi ülkelerin temsilcileri tarafından NATO'nun ilk Başkomutanı seçildi.² Eisenhower, NATO Başkomutanı sıfatıyla NATO'nun yeni üyeleri Türkiye ve Yunanistan'ı Mart 1952'de ziyaret etti. 20 Ocak 1953'te Cumhuriyetçileri yirmi yıl sonra yeniden iktidara taşıyarak ABD Başkanı kimliğiyle dünya siyaset sahnesinde boy göstermeye başladı. Eisenhower, Aralık 1959'da ABD'nin 34. Başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ziyaret eden ilk ABD Başkanı oldu. Bu çalışmada

¹ Türk-Amerikan ilişkilerine ait bir kısım akademik çalışma için **Bkz.** Fahir ARMAOĞLU, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, Ankara, 1991; Çağrı ERHAN, *Türk Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, Ankara, 2001; Oral SANDER, *Türk-Amerikan İlişkileri, 1947-1964*, Ankara, 1969, Orhan DURU, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, İstanbul, 2001; Laurance EVANS, *Türkiye'nin Parçalanması ve ABD Politikası (1914-1924)*, İstanbul, 2003; Leland James GORDON, *American Relations With Turkey 1830-1930 An Economic Interpretation*, Philadelphia, 1932.

² "Atlantic Plan Set", The New York Times, 20 December 1950, p.1.

Eisenhower'ın NATO Başkomutanı statüsünde gerçekleştirdiği 1952 tarihli Türkiye ziyaretine giriş bölümünde kısaca değinilecektir. Makalenin esas konusu olan ABD Başkanı Eisenhower'ın 1959 yılında gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretinin içeriği, kamuoyuna yansımaları ve Türk-Amerikan ilişkilerine etkisi birinci elden kaynaklar kullanılarak ele alınacaktır.³

A- NATO Başkomutanı General Eisenhower'ın Türkiye Ziyareti (3 Mart 1952 - 5 Mart 1952)

General Eisenhower, Türkiye ve Yunanistan'ın 13. ve 14. üye ülke olarak NATO'ya katılması çerçevesinde düzenlenen etkinlikler kapsamında, Avrupa Müttefik Kuvvetleri Genel Karargâhı'nda yapılan bayrak çekme törenine 1 Mart 1952 günü bizzat iştirak etti. Bu merasime General Eisenhower'ın yanısıra Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Numan Menemencioglu ve Yunanistan'ın NATO Konseyi'ndeki temsilcisi Büyükelçi Pipinellis de katıldı. General Eisenhower'a göre; "NATO, sadece barışı korumak amacıyla kurulmuş bir teşkilattir. Bu teşekkülün gayesi taarruz değildir. Stratejik açıdan önemli konumda olan iki ülkenin NATO'nun savunma sistemine katılmış olması memnuniyet vericiydi." Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Numan Menemencioglu ise "Türk milletinin müşterek müdafaa gayretini destekleyeceğini" bildirdi.⁴

General Eisenhower törenden sonra Türkiye ve Yunanistan'ı ziyaret etmek üzere yola çıktı. Eisenhower'ın Türkiye seyahati, diğer Atlantik Pakti memleketlerine yapmış olduğu seyahatlerden daha önem arz etmekteydi. Çünkü görüşmelerin başlıca konusu Sovyet Rusya tehlikesine karşı Türk askeri gücünün artırılması idi. Bunun dışında Türk ordusunun savunma gücü ve eğitimi de taraflar arasında müzakere edilecekti. Aynı zamanda General Eisenhower için Türkiye ziyareti ABD Başkanı olmadan önce staj niteliği taşımaktaydı. Türk yetkililerle bizzat görüşme yapmak ve eksiklikleri yerinde görmek ziyaretin cazibesini daha da artırmaktaydı.⁵

3 Mart 1952 günü saat 17.00'de General Eisenhower ve beraberindekiler Esenboğa Havaalanı'na indi. Generali, Türk ve yabancı

³ <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/dwightdeisenhower>; "Eisenhower Takes Oath On 2 Bibles", The New York Times, 21 January 1953, p.19; "General Eisenhower Vazifesine Başlıyor", Milliyet, 20 Mart 1953, s.1,7.

⁴ "General Eisenhower Yarın Uçakla Ankara'ya Geliyor", Milliyet, 2 Mart 1952 s.1,7; "As Two More Members Joined North Atlantic Allies", The New York Times, 2 March 1952, p.3.

⁵ "General Eisenhower Yarın Uçakla Ankara'ya Geliyor", Milliyet, 2 Mart 1952, s.1.

yetkililer karşıladı.⁶ Amerikan ve Türk millî marşlarının okunmasından sonra General Eisenhower askerî birliği teftiş etti ve gazete muhabirlerine aşağıdaki beyanatta bulundu: “Türkiye'nin Atlantik Paktına iltihakından hemen sonra gelmiş bulunmaktan sevinç duyuyorum. Atlantik Paktı, yalnız askerî bir birlik için teşkil edilmiş olmayıp saldırganlığa karşı birleşen milletlerin topluluğudur. Demokrat bir devlet olduğunu ispat eden Türkiye'nin Atlantik Paktı'ndaki stratejik durumu çok mühimdir.”⁷

General Eisenhower, 4 Mart 1952 günü saat 9.30'da Başbakan Adnan Menderes'i Başbakanlıkta, saat 11.00'de Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut'u Genelkurmay Başkanlığı'nda ziyaret etti.⁸ Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ve eşi tarafından General Eisenhower ve eşi şerefine 4 Mart 1952 günü saat 13.30'da Hariciye Köşkü'nde bir öğle yemeği verildi. Yemekte üst düzey askeri ve sivil yetkililer hazır bulunmaktaydı.⁹ Milliyet Gazetesi yazarı Ali Naci Karacan'ın anlatımına göre; yemekte General Eisenhower 12 devlet armasının sembolize edildiği eski rozetini çıkararak, artık 14 devlet olduklarını Başbakan Adnan Menderes'e vurgulamış ve eski rozeti Milli Savunma Bakanı Hulusi Köymen'e hatıra olarak vermiştir.¹⁰

General Eisenhower saat 14.30'da Ankara Arkeoloji Müzesini ziyaret ederek 40 dakika kadar süren tetkiklerden sonra oradan ayrılarak¹¹ saat 16.30'da, Türk askeri makamlarıyla Tank Okulunu¹² ziyaret etti ve okulu gezip bilgi aldı. Cumhurbaşkanı Celal Bayar saat 17.30'da Çankaya Köşkü'nde General Eisenhower'ı kabul etti. General Eisenhower'a ABD'nin

⁶ Atlantik Paktı Başkomutanı General Eisenhower'ın Türk yetkililer tarafından karşılanışının videosu için **Bkz.** <http://www.britishpathe.com/record.php?id=60424>; Ayın Tarihi'nin nüshalarına elektronik ortamda bakmak için **Bkz.** <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>

⁷ <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>; “*Eisenhower Dün Ankara'ya Geldi*”, Milliyet, 4 Mart 1952, s.1,7; “*Eisenhower Hails Turkey As NATO Aid*”, The Christian Science Monitor, 4 March 1952, p.14; “*Eisenhower Hails Turks NATO Rule*”, The New York Times, 4 March 1952, p.1.

⁸ <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>; Bayan Eisenhower ise aynı gün saat 10.30'da Ankara Kız Teknik Öğretim Okulu'nu ziyaret ederek, okulun bütün atölyelerini gezmiş ve atölyelerdeki çalışmalardan dolayı memnuniyetini beyan etmiştir. **Bkz.** “*General Eisenhower Menderesle Bir Buçuk Saat Devam Eden Bir Görüşme Yaptı*”, Milliyet, 5 Mart 1952, s.1.

⁹ “*General Eisenhower Menderesle Bir Buçuk Saat Devam Eden Bir Görüşme Yaptı*”, Milliyet, 5 Mart 1952, s.7.

¹⁰ “*Eisenhower'ın Temasları*”, Milliyet, 5 Mart 1952, s.7.

¹¹ “*General Eisenhower Menderesle Bir Buçuk Saat Devam Eden Bir Görüşme Yaptı*”, Milliyet, 5 Mart 1952, s.7.

¹² “*Ike Campaigns But Its For NATO*”, Life, 17 March 1952, p.31-33.

Ankara Büyükelçisi George Mc Ghee¹³ ve Başkomutanın Kurmay Başkanı General Gruenther refakat etmekteydi.¹⁴ Cumhurbaşkanı Celal Bayar, saat 20.30'da Çankaya Köşkü'nde General Eisenhower şerefine bir akşam yemeği verdi.¹⁵

5 Mart 1952 günü saat 8.05'te General Eisenhower, Ankara'dan İstanbul'a hareket etti. Ankara'dan ayrılırken gazetecilere aşağıdaki beyanatta bulundu: "Türkiye'ye yaptığım seyahatten son derece memnunum. Görüştüğüm resmî ve özel şahsiyetlerin cesaretli, azimli ve dünya meselelerinde bilgili olduklarını müşahede ettim. Ankara'ya askerî şahsiyetlerle dostluk ve işbirliği kurmak için geldim. Bu ziyaretimizin hatırasını unutmuyacağım. Buraya tekrar geleceğimi umuyorum"¹⁶

5 Mart 1952 günü sabah saat 9.30'da General Eisenhower, İstanbul Yeşilköy Havaalanı'nda kalabalık bir topluluk tarafından karşılandı. Gazetecilere Türkiye'de bulunduğu müddet zarfında çok iyi vakit geçirdiğini ve Ankara'da Türk Hükümeti'nin ileri gelenleriyle müşterek barış gayeleri üzerinde faydalı görüşmeler yaptığını söyledi. Bu kısa açıklamadan sonra Ayasofya ve Topkapı Müzeleri ile Sultanahmet Cami gezilip saat 12.00'de Atina'ya hareket edildi. Başkomutan hareketinden önce İstanbul hakkındaki izlenimlerini soran muhabirlere: "Fevkalâde" cevabını vermiş ve "Türkiye'ye tekrar gelme niyetinde olduğunu" ifade etmiştir.¹⁷

General Eisenhower'ın Ankara ve İstanbul temasları neticesinde, Türk ordusuna daha fazla modern malzeme verilmesi kararlaştırıldı. Eisenhower, Türkiye'nin batı müdafaasına askerî yönden iştiraki hususunda 36 saat süren tetkik ve teftişten memnun olarak ayrıldı ve Yunanistan'a hareket etti. Ankara'daki askeri kaynaklar, Eisenhower'ın Türk yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde Türkiye'ye daha fazla modern malzeme verilmesini kabul ettiğini, malzeme ve teçhizatın çeşidi ve miktarı hakkında da NATO kurmay subayları arasında yakında müzakerelerin başlayacağını bildirmekteydi. NATO Başkomutanının Türkiye'yi ve Yunanistan'ı ziyaret etmesi Sovyet Rusya'ya karşı bu iki ülkenin daha da güçlendirilmesi için ön çalışma

¹³ George Mc Ghee, 8 Aralık 1951'de ABD'nin Ankara Büyükelçiliği'ne tayin edildi. Görevi 19 Haziran 1953'de sona erdi. **Bkz.** http://turkey.usembassy.gov/chief_of_mission.html; Geniş bilgi için **Bkz.** George MCGHEE, *ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu*, (Çev.) Belkıs ÇORAKÇI, Ankara, 1992.

¹⁴ <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>; "*General Eisenhower Menderesle Bir Buçuk Saat Devam Eden Bir Görüşme Yaptı*", Milliyet, 5 Mart 1952, s.7.

¹⁵ "*General Eisenhower Menderesle Bir Buçuk Saat Devam Eden Bir Görüşme Yaptı*", Milliyet, 5 Mart 1952, s.7.

¹⁶ <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>

¹⁷ "*General Eisenhower Dün Yurdumuzdan Ayrıldı*", Milliyet, 6 Mart 1952, s.7.

niteliğindedir. Nitekim Türk ordusu, kuvvetlerinin seviyesini muhafaza edebilmek için askerî yardım almaya hazırlanmaktaydı. Bunun sonucunda da karşılıklı çıkar ilişkisi bağlamında diplomatik misyonların Türkiye'yi ziyaretleri artarak devam etti.¹⁸

B-ABD Başkanı Dwight David Eisenhower'ın Türkiye Ziyareti

(7 Aralık 1959)

1. Ziyaretin Duyurulması ve Hazırlıklar

ABD Başkanı Dwight David Eisenhower'ın (Ike)¹⁹ 1959 Aralık ayının ilk yarısında yapacağı ziyaretler arasında Türkiye'ye de uğraması ihtimali belirmişti. Beyaz Saray Basın Sözcüsü James Hagerty²⁰ tarafından bu haber resmen teyid edilmemekle birlikte, Paris Radyosu, Ortadoğu ve Balkanlar için yaptığı bir haberde ABD Başkanı'nın 19 Aralık 1959'da gerçekleştirilecek olan Paris'teki zirve konferansına gitmeden önce iyi niyet seyahatine çıkmayı tasarladığını bildirmiş ve Roma'dan Yeni Delhi'ye giderken Ankara'ya da uğrayacağını ileri sürmüştü.²¹

Washington ve Ankara'dan yapılan resmi açıklamalar üzerine söylentilerin gerçek olduğu ortaya çıktı. Eisenhower yurtdışı gezisinde Türkiye'nin de içinde bulunduğu on bir ülkeyi ziyaret ederek²² Paris'te yapılacak zirve konferansına katılacaktı. Eisenhower'ın Türkiye ziyareti kendisi tarafından basın toplantısında açıklandığı gibi Türk Dışişleri tarafından da bu durum teyit edildi. Zaten CENTO²³ Vekiller Konseyi toplantısı için ABD'ye gitmiş olan Başbakan Adnan Menderes, Cumhurbaşkanı Celal Bayar adına Eisenhower'ı Türkiye'ye davet etmişti.²⁴

¹⁸ *“General Eisenhower Dün Yurdumuzdan Ayrıldı”*, Milliyet, 6 Mart 1952, s.1.

¹⁹ Eisenhower, “I like Ike” (Ike'yi beğeniyorum) sloganı ile 1952'de ABD Başkanı oldu. Eisenhower'ın lakabı Ike'dir. Seçim videosu için **Bkz.** <http://video.google.com/videoplay?docid=540423003164978737#>

²⁰ Geniş bilgi için **Bkz.** *“Başkan Eisenhower'ın Sadık Gölgesi James Hagerty”*, Yeniğün, 17 Kasım 1959, s.3.

²¹ *“Eisenhower Aralık'ta Geliyor”*, Milliyet, 4 Kasım 1959, s.1; *“Eisenhower'ın Türkiye'yi Ziyaret Etmesi Muhtemel”*, Hürriyet, 4 Kasım 1959, s.1.

²² *“Eisenhower'ın Gezi Programı Açıklandı”*, Yeniğün, 8 Kasım 1959, s.1,5; *“Başkan Eisenhower'ın Resmi Seyahat Programı”*, Zafer, 8 Kasım 1959, s.1.

²³ 1959 yılında Bağdat Paketi'nin adı değiştirilerek CENTO (Merkezi Antlaşma Teşkilatı) tabiri kullanılmıştır. **Bkz.** Fahir ARMAOĞLU, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, I-II, (1914-1995)*, İstanbul, 2005, s.528.

²⁴ *“Resmi Açıklama: Eisenhower 6 Aralık'ta Türkiye'ye Geliyor”*, Hürriyet, 5 Kasım 1959, s.1; *“Eisenhower 6 ve 7 Aralık Günlerinde Ankara'da Olacak”*, Ulus, 5 Kasım 1959, s.1,5.

Türk Hükümeti, Ankara ziyaretini müteakip Eisenhower'ın bölgedeki diğer dost ve müttefik devletleri ziyaret edecek olmasını barışın ve güvenliğin temini için yapılan çalışmalara takviye niteliğinde görmekteydi. Ankara siyasî çevrelerinde ziyaret haberi memnunlukla karşılandı. ABD'nin en yüksek diplomatik düzeyde Türkiye Cumhuriyeti'ni ilk defa ziyaret etmesi²⁵ ve zirve konferansından önce geziye yer verilmesi bu olayın önemini artırmaktaydı. Çünkü fikir teatisi yapılarak Türkiye'yi ilgilendiren çeşitli meseleler üzerinde durulacaktı. Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik durumu dolayısıyla özel vaziyeti ve bu vaziyet yüzünden büyük bir orduyu beslemekten doğan ekonomik ihtiyaçlar ön planda yer alacaktı.²⁶ Bu arada ABD Başkanı'nın Türkiye'yi ziyaret edeceğinin kamuoyuna duyurulduğu günlerde Umumi Katip Melih Esenbel'in Washington Elçiliği'ne; Washington Elçisi Suat Hayri Ürgüplü'nün ise Madrid Elçiliği'ne tayin edileceği bildirilmekteydi.²⁷

ABD Başkanı'nın ziyaretinden önce Ankara'daki hazırlıklarla yakından ilgilenmek üzere bir Amerikan Heyeti görevlendirildi. Heyet, 13 Kasım 1959'da Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürü Altemur Kılıç tarafından Esenboğa Havaalanı'nda karşılandı. Heyet üyeleri arasında ABD Başkanının oğlu Binbaşı John Eisenhower²⁸ ile James Hagerty de bulunmaktaydı. James Hagerty aynı gün düzenlediği toplantıda, amaçlarının gazetecilerin işlerini

²⁵ ABD'nin 18. Başkanı Ulysses S. Grant, (4 Mart 1869-4 Mart 1877) döneminde görev yapmıştır. Grant, Başkanlığı bittikten sonra 22 Şubat 1878'de İzmir'e; 5 Mart 1878'de ise İstanbul'a ulaşmıştır. Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit, Grant'ı sarayında konuk etmiştir. **Bkz. "General Grant in Constantinople"**, The New York Times, 6 April 1878, p.2; Ulysses S. GRANT, *The Citizen, The Soldier, The Statesman*, Chicago, 1885, s.26; <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/ulyssessgrant>; Ömer Sami Coşar'ın iddiasına göre; ABD Başkanlarından Wilson ve Roosevelt de Türkiye'yi ziyaret etmek istemişti. I. Dünya Savaşı sonunda Bolşevik Rusya'da meydana gelen olayları değerlendirmek adına İstanbul Büyükkada'da İtilaf yetkililerinin (ABD'yi temsilen Wilson) toplanması düşünülmüştü. Ancak bu düşünce gerçekleşmemiştir. Yine 1944 yılında Müttefikler tarafından (ABD'yi temsilen Roosevelt) konferans yeri olarak İstanbul düşünülmüştü ancak 1945'de Yalta'da konferans yapılmasına karar verilmişti. **Bkz. "Dış Politika Köşesi"**, Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.3.

²⁶ **"Resmi Açıklama: Eisenhower 6 Aralık'ta Türkiye'ye Geliyor"**, Hürriyet, 5 Kasım 1959, s.5; **"Başkan Eisenhower 6 Aralık'ta Geliyor"**, Vatan, 5 Kasım 1959, s.1, 5; **"Eisenhower'ın Türkiye'yi Ziyaret Etmesi Muhtemel"**, Yeni Sabah, 4 Kasım 1959, s.1.

²⁷ **"Dört Büyükelçi Yer Değiştiriyor"**, Milliyet, 4 Kasım 1959, s.1; **"Melih Esenbel Washington Elçisi Oluyor"**, Hadiselere Tercüman, 18 Kasım 1959, s.1.

²⁸ ODTÜ'ye danışman rektör olarak Eisenhower'ın oğlu Binbaşı John Eisenhower düşünülmüş, ancak Binbaşı teklifi kabul etmemiştir. **Bkz. Nurettin ÇALIŞKAN, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Ankara, Turkey); Students; Movements; Political Activity; History, 1956-1980**, Ankara, 2002, s.18.

kolaylaştırmak olduğunu ifade etti.²⁹ Amerikan Heyeti'nin Türk yetkilileriyle yaptıkları görüşmede programın ana hatları, protokol işleri ve emniyet tedbirleriyle³⁰ ilgili kararlar alındı.³¹

Türk basını ziyaret yaklaştıkça Eisenhower'ın hayatından önemli kesitleri okuyucuya duyurmaya başladı.³² Eisenhower'ı getirecek olan uçağın teknolojik özelliklerine değinerek ABD'nin gelişmiş bir devlet olduğuna dair izlenimler aktarılmaktaydı. Örneğin teknolojinin zirve yaptığı uçakta kauçuk lastikler üzerine oturtulan bölmeler sayesinde motor gürültüsünün içeriye sızmasına mani olunmuştu. Ayrıca jet motorlarına da susturucu aletler takılmıştı.³³

Eisenhower seyahate çıkmadan önce Walter Reed Askerî Hastanesi'nde senelik sıhhi muayenesini yaptırarak sağlık durumunun iyi olduğunu öğrendi. Böylece Eisenhower, uzun soluklu bir yolculuğa çıkma kararı aldı. Bununla birlikte çoğulcu anlayışın gereği olarak muhalefeti temsil eden Demokratlara da izahat vereceğini resmen açıkladı.³⁴

Eisenhower'ın ziyaret programı Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Umum Müdürü İsmail Soysal tarafından 28 Kasım 1959'da açıklandı.

²⁹ *“Başkan Eisenhower'ın 54 Kişilik Öncü Heyeti Dün Ankara'ya Geldi”*, Hadiselere Tercüman, 14 Kasım 1959, s.1; Ankara'da Basın Bürosu kurulacak ve Ankara Radyosu ile paralel işleyecek bir verici Eisenhower ile gelecek seksen kadar gazetecinin emrine tahsis edilecekti. Uzmanlar ABD ile her dakika teması temin ederek, ABD Başkanı'nın Washington'dan gelecek bilgileri anında öğrenmesini sağlayacaktı. *“Eisenhower'ın Ziyareti Hazırlıkları Başladı”*, Akşam, 14 Kasım 1959, s.1.

³⁰ Amerikan gizli servisinin kuruluş öyküsü için Bkz. *“Eisenhower'ı Muhafaza ile Görevli olan Secret Service Nasıl Çalışır”*, Ulus, 18 Kasım 1959, s.5.

³¹ *“Eisenhower'ın Ziyareti ile Alakalı Hazırlıklar İlerliyor”*, Ulus, 14 Kasım 1959, s.1,4; Bu tip çalışmalar diğer ülke ziyaretlerinde de yapılmaktaydı. Bkz. *“Eisenhower'ın Özel Heyeti Dün Ankara'ya Geldi”*, Cumhuriyet, 14 Kasım 1959, s.1,5; James Hagerty Anıtkabir'i de ziyaret etmiştir. Bkz. *“Beyaz Saray'ın Sözcüsü ile Eisenhower'ın Oğlu Geldi”*, Dünya, 14 Kasım 1959, s.1.

³² *“Savaştan Nefret Eden General Eisenhower”*, Ulus, 23 Kasım 1959, s.5; *“Ike'nin Şeref Dolu Hayatı”*, Ulus, 6 Aralık 1959, s.3; *“Sulhsever Lider Eisenhower”*, Yeni Sabah, 6 Aralık 1959, s.1,3; *“Eisenhower Çalışkan Bir Başkan”*, Yenicün, 5 Aralık 1959, s.3.

³³ *“Başkan Eisenhower'ı 6 Aralık Günü Türkiye'ye Getirecek Olan Uçan Saray”*, Hadiselere Tercüman, 25 Kasım 1959, 1,5; Eisenhower'ı getiren uçağın teknik analizi için Bkz. *“Ike'in Seyahatinin Teknik Tarafları”*, Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.3; *“Boeing 707 Eisenhower'ı Güneş Hızıyla Türkiye'ye Getirecek”*, Ulus, 21 Kasım 1959, s.5.

³⁴ *“Başkan Eisenhower Demokratlarla Bir Görüşme Yapacak”*, Hadiselere Tercüman, 22 Kasım 1959, s.1; *“Eisenhower Hastahaneden Dün Çıktı”*, Ulus, 1 Kasım 1959, s.5.

Eisenhower'ın geçeceği bulvarın kavşak noktalarına büyük zafer takları³⁵ kurulacaktı. Basılan binlerce kağıt Amerikan bayrağı da Türk bayrakları ile birlikte direklere asılacaktı. Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Eisenhower'ın üç mesele üzerinde duracağını tahmin etmekteydi: "1-Uluslararası siyasî meseleler-Doğu-Batı ilişkilerindeki son gelişmeler 2-Ortadoğu'nun durumu ve CENTO'nun takviyesi 3-CENTO ve ikili antlaşmalar boyutunda Türk-Amerikan ilişkileri".³⁶

Eisenhower'ın ziyaretinden önce (27 Kasım) Amerikan Yardımının Tatbikini incelemekle görevli John Leonard Pilcher başkanlığında Amerikan Temsilciler Meclisi Heyeti Ankara'ya geldi. Ortadoğu ve Uzakdoğu'da Amerikan yardımının tatbikini inceleyecek olan heyet, Senato'nun Dış İlişkiler Komisyonu üyelerinden oluşmaktaydı. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, ilgililerle saat 11.30'da görüşme imkanı buldu.³⁷ Eisenhower'ın ziyareti öncesinde yardım heyetlerinin aktif hale gelmesi, ABD'nin Sovyet Rusya'ya karşı ekonomik yardım kozunu kullanmasından kaynaklanmaktaydı. Türkiye'ye gelen Demokrat Parti Senatörlerinden Dennis Chavez, "ABD'nin Türkiye'ye yaptığı yardımın diğer ülkelere nazaran daha az olduğunu" ifade etmekten kaçınıyordu.³⁸

Öncü grupların faaliyetleri devam ederken Batı Bloku'nun lideri 35.000 kilometrelik tarihi gezisine başlamak üzereydi. Eisenhower, basın toplantısında neden bu kadar uzun süreli bir geziye çıktığını dünya kamuoyuna duyurma ihtiyacı hissetmişti. Uzun vadeli ve adil bir barışın sağlanması yolunda ABD'nin neler tasarladığı aktarılacak ve bu konuda dost ülkelerde dahi şüpheler olduğundan ilgililer aydınlatılacaktı.³⁹ Nitekim, Eisenhower ilk ziyaret durağı olan İtalya'da yaptığı konuşmasında, "on bir

³⁵ Kızılay Meydanı'nda yapılan tak 35 bin liraya mal oldu. **Bkz.** "*Başkan Eisenhower Dün Roma'ya Geldi*", Ulus, 5 Aralık 1959, s.1.

³⁶ "*Eisenhower ile Ankara'da Yapılacak Olan Görüşmeler*", Cumhuriyet, 29 Kasım 1959, s.1,5; "*Eisenhower'ın Ziyaret Programı Açıklandı*", Ulus, 29 Kasım 1959, s.1,5.

³⁷ "*Amerikan Heyeti Dün Zorlu İle Görüştü*", Hadiselere Tercüman, 28 Kasım 1959, s.1; "*Eisenhower'ı Korumak İçin Tedbir Alınıyor*", Hürriyet, 28 Kasım 1959, s.1; Amerikan yardımı ile yapılan İstanbul Salıhpazarı Antrepoları heyet tarafından gezildi. **Bkz.** "*Bir Amerikan Heyeti'nin Tetkikleri*", Cumhuriyet, 29 Kasım 1959, s.1.

³⁸ "*Amerika'nın Türkiye'ye Yaptığı Yardım Çok Az*", Yenigün, 15 Kasım 1959, s.1,5.

³⁹ "*Eisenhower Yola Çıkıyor*", Hadiselere Tercüman, 3 Aralık 1959, s.1, 5; Eisenhower, iyi niyet seyahatinde edindiği izlenimlerle Sovyet lideri Kruşçev ile yapılacak müzakereler için bir alt yapı oluşturacaktı. **Bkz.** "*Eisenhower İyi Niyet Gezisine Bugün Başlıyor*", Akşam, 4 Aralık 1959, s.1.

ülkeye yapacağı iyi niyet seyahatinin gayesinin torunlarına şu anki dünyadan daha iyi bir dünya yaratmak olduğunu” ifade etmekteydi.⁴⁰

Eisenhower’ın ziyareti yaklaştıkça Türkiye’deki hazırlıklar da yoğunlaşmaktaydı. Ankara’da kalacağı Konutlar Köşkü’ne sık sık elektrik kesintisinin yaşanmasından dolayı bir elektrik motoru yerleştirildi.⁴¹ Ankara Belediyesi de 100.000 lira bütçe ayırarak Sümerbank’tan Türk bayrağı satın aldı. Eisenhower’ın 60 metre karelik tuval üzerine büyük boy yağlı boya resmi hazırlanmaktaydı. Fotoğraf, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin binasına asılacaktı.⁴² Belediye otobüsleri halkı bedava taşıyacak, memurların ve öğrencilerin karşılama törenine katılması da sağlanacaktı. 12 askeri bando kortejin geçeceği yolda marşlar çalacak; Ankara, Erzurum, Trabzon, Aydın, Silifke, Balıkesir, Gaziantep, Kars ve Bursa’dan gelen milli oyun ekipleri hünelerini sergileyecekti.⁴³

Ankara, İstanbul, Konya, Erzurum şehirleri ABD Başkanı’nı fahri hemşehri ilan etti. Esenboğa’dan Hariciye Köşkü’ne kadar 12 tak hazırlandı. İngilizce olarak hazırlanan taklarda Türkçe şu ibareler göze çarpmaktaydı: “Daima el eleyiz Ike”; “Sulha evet, taviz hayır”; “Her ne pahasına olursa olsun sulh değil, her ne pahasına olursa olsun şeref ve istiklal”, “Türkler senin hakiki dostlarıdır”; “Türk-Amerikan dostluğu milletlerimize mal olmuştur”.⁴⁴

Ankara Üniversitesi Siyasî Bilgiler Fakültesi, Eisenhower’a Siyasî İlimler Doktoru unvanı vermeye karar vermişti. Başkana verilecek olan fahri doktorluk unvanı beratının yazılacağı kağıt Japonya’dan uçakla getirildi. Beyaz cübbenin atkısı Ankara Kız Teknik Öğretim Okulu öğrencileri tarafından hazırlanmaktaydı.⁴⁵

⁴⁰ “*Eisenhower Bugün Ankara’da*”, Hadiselere Tercüman, 6 Aralık 1959, s.5.

⁴¹ “*Eisenhower’ın Ankara’da Kalacağı Konutlar Köşkü’ne Bir Elektrik Motoru Kondu*”, Cumhuriyet, 1 Aralık 1959, s.1.

⁴² “*Eisenhower Yola Çıkıyor*”, Hadiselere Tercüman, 3 Aralık 1959, s.1, 5; “*Eisenhower’ı Karşılama*”, Ulus, 23 Kasım 1959, s.5.

⁴³ “*Eisenhower Yarın Ankara’da*”, Hadiselere Tercüman, 5 Aralık 1959, s. 5; Erzurum Halk Oyunları ekibinin Ankara’ya gittiğine dair haber için **Bkz.** “*Erzurum Heyeti Bugün Gidiyor*”, Demokrat İlica, 2 Aralık 1959, s.1.

⁴⁴ “*Eisenhower Bugün Ankara’da*”, Hadiselere Tercüman, 6 Aralık 1959, s.1; Erzurum Heyeti Eisenhower’a Fahri Hemşerilik Beratı sunmayı planlıyordu. **Bkz.** “*Eisenhower’ı Karşılacak Olan Erzurum Heyeti Ankara’ya Gitti*”, Doğu, 4 Aralık 1959, s.1; “*Vali N. Aynuksan’ın Başkanlığında Bir Heyet Dün Ankara’ya Gitti*”, Demokrat Erzurum, 2 Aralık 1959, s.1; “*Belediye Meclisi’nin Fevkalade Toplantısında Eisenhower’a Erzurum Fahri Hemşerilik Beratı Verildi*”, Demokrat Erzurum, 28 Kasım 1959, s.1.

⁴⁵ “*Eisenhower’ın Karşılması Hazırlıkları Tamamlandı*”, Hadiselere Tercüman, 4 Aralık 1959, s.1, 5.

Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürü Altemur Kılıç radyoda yaptığı konuşmasında; “6 Aralık'ta gerçekleşecek ziyareti Ankara ve İstanbul Radyolarıyla Amerikan Radyo ve Televizyon şirketlerinin canlı olarak yayımlayacaklarını” açıkladı.⁴⁶ Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Umum Müdürü İsmail Soysal ise radyoda yaptığı konuşmasında, Türk -Amerikan dostluğuna dair geçmişten örnekler vererek iki devlet arasında stratejik müttefikliğin var olduğunu ifade etti.⁴⁷

2. Türk Kamuoyunun Eisenhower'ın Ziyaretine Bakışı

ABD Başkanının ziyareti öncesinde Türk yetkilileri, hem dış hem iç basına önemli mesajlar vermekteydi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın açıklamaları Drew Pearson imzasıyla The Washington Post gazetesinde yayımlandı. Celal Bayar röportajda; “Eisenhower'a, ABD'nin CENTO'ya girmesini ve dünya barışı hususunda kesin garantiler almadan Sovyet Lider Kruşçev'in tesiri altında yumuşamamasını tavsiye edeceğini” söylemekteydi.⁴⁸

Eisenhower'ın Türkiye ziyaretini CHP Genel Başkanı İsmet İnönü de olumlu karşılayarak aşağıdaki mesajı vermişti: “Başkan Eisenhower'ın Türkiye ziyaretinden ve temaslarından Türk milletinin Amerikan milleti ile ciddi samimi ve dostluk halinde bulunduğu izlenimi edineceğinden eminiz. Taahhütlerimize sadık ve fedakâr bir müttefik olarak dünya barışının tesisi gayretlerine yardımcı olacak anlayışı benimsiyoruz.”⁴⁹

Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ise UPI (United Press International) Ajansı Ortadoğu Müdürü William Landrey'e verdiği beyanatta; “ABD'nin CENTO'ya girmesini ve Türkiye ile alakalı meselelerde zirve konferansına davet edilmelerinin önemini ABD Başkanı'na aktaracaklarını” bildirdi.⁵⁰

⁴⁶ “*Altemur Kılıç'ın Radyo Konuşması*”, Zafer, 2 Aralık 1959, s.1,4; Altemur Kılıç Hatıratında ziyarette başarılı bir performans sergilediklerini ve ABD Başkanı'ndan kendisine övgü dolu bir mektup ve imzalı fotoğraf geldiğini aktarmaktadır. **Bkz.** Altemur KILIÇ, *Kılıç'tan Kılıç'a Bir Dönemin Tanıklığı*, İstanbul, 2005, s.194.

⁴⁷ “*Eisenhower Bu Akşam Seyahatine Başlıyor*”, Zafer, 3 Aralık 1959, s.1,4.

⁴⁸ “*Celal Bayar'ın Verdiği Beyanat*”, Hadiselere Tercüman, 5 Aralık 1959, s.1; “*Bayar Bir Amerikalı Gazeteciye Beyanat Verdi*”, Hürriyet, 5 Aralık 1959, s.1.

⁴⁹ “*Eisenhower Yarın Ankara'da*”, Hadiselere Tercüman, 5 Aralık 1959, s.1,5; Metin TOKER, *İsmet Paşayla 10 Yıl (1954-1964), 1957-1960 Yılları*, Ankara, 1965, s.194-195.

⁵⁰ “*Eisenhower Bugün Geliyor*”, Hürriyet, 6 Aralık 1959, s.1,5; “*Amerika'ya Tam İtimadımız Vardır*”, Akşam, 7 Aralık 1959, s.1

Türk gazetecileri de ziyaret öncesinde düşüncelerini kamuoyuna duyurma ihtiyacı hissediyordu. Peyami Safa, ABD'yi hür milletlerin en büyüğü ve en kudretlisi görüyor ve ilk defa bir ABD Başkanı'nın Türkiye'yi ziyaret etmesini Türk-Amerikan ilişkilerinde önemli bir adım olarak yorumluyordu. Safa'ya göre; "Eisenhower'ın kopmaz iplerle dünya barışının ağını kurmak üzere uzun bir seyahate katlanması olayın önemini ortaya koyuyor ve defne dallarıyla taçlandırıyor."⁵¹

Milliyet Gazetesi yazarı Sami Kohen, "Siyaset Dünyasında" adlı köşesinde, zirve konferansına ve öncesinde gerçekleşen diplomatik ziyaretlere dikkat çekmekteydi. Kohen'e göre; "İlerleyen günlerde diplomatik ziyaretler yoğunlaşacaktı. Bu görüşmelerde konferansın etkisi büyüktü. Sovyet Rusya'ya karşı müşterek bir siyaset takip etmek amacıyla bu ziyaretler gerçekleşmekteydi."⁵²

Ömer Sami Coşar'a göre; "Eisenhower'ın ziyaretinin ağırlık merkezi Hindistan ve Afganistan gibi ABD ile bağlantısı zayıf ülkeler olacaktı. Asya kıtasının Rus nüfuzuna girmesini engellemek isteyen ABD, artık Asya kıtasına daha esnek bakabilmekteydi. Karşılıklı antlaşma ve asker bulundurmaya dayalı sistem olmadan da devletlerle diyalog kurabileceği mesajı verilmekteydi."⁵³

M. Ali Kışlalı da ziyaretin ağırlık merkezinin Hindistan olacağını düşünmekteydi. Kışlalı'ya göre; "Liderler Eisenhower'dan daha fazla yardım isteyecekti. Ziyaret edilen yerlerde ABD Başkanı için yapılan hazırlıklar Asya'nın geri kalmışlığının ortaya çıkmasını engelleyemeyecekti. Kaldı ki Eisenhower'ın ziyaretten sonra bütçe planlarında yeni büyük değişiklikler yapması beklenmemekteydi. Barış için gerçekleştirilen uzun bir programın içerisinde sembolik de olsa Türkiye'nin de ziyaret edilmesi sevinc kaynağıydı."⁵⁴

Cumhuriyet Gazetesi yazarı Nadir Nadi; "ABD Başkanı'nın Türkiye ziyaretini iki kutuplu dünyada diyalog kurma yolunda atılmış bir adım olarak görüyor ve barış ortamının en çok Türkleri sevindireceğini düşünüyordu. Çünkü ülke savunmasına hatırı sayılır bir bütçe ayrılmaktaydı."⁵⁵

Dr. Feridun Engin ise "Jet uçaklarının mesafeleri kısalttığını ve milletleri yakınlaştırdığını" ifade ederek; Eisenhower ile Woodrow Wilson'u kıyaslama yoluna gidiyordu. "Her iki başkan da barış yolunda adım atabilmek için meşakkatli bir programa tabi olmuşlardı. Paris Barış

⁵¹ "Hür Dünyanın Başkanı", Hadiselere Tercüman, 6 Aralık 1959, s.1.

⁵² "Diplomatik Ziyaretler", Milliyet, 5 Kasım 1959, s.2.

⁵³ "Eisenhower'ın Gezisi", Cumhuriyet, 5 Aralık 1959, Dış Politika Köşesi.

⁵⁴ "Ziyaretlerin Manası", Yenigün, 6 Aralık 1959, s.3.

⁵⁵ "Hoş Geldiniz", Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.1,3.

Konferansı'na katılan Wilson, kendini aylarca süren bir görüşmenin içinde bulmuştu. Aynı şekilde Eisenhower'da kısa süreli de olsa birçok ülkenin başkentine uğrama imkanı bulacaktı. Amerikan kamuoyunda, müttefiklere yapılan ekonomik yardım aleyhine bir havanın belirginleştiği sırada bu gezinin planlanması, zamanlama açısından övgüye değerdi.”⁵⁶

“Bu seyahatin yepyeni bir diplomasi metodunu -yabancı memleketlerdeki seçmenlere hitap etme ve bu memleketlerin mesul şahsiyetleriyle müşterek derter üzerinde açıkça konuşma- başlattığı” Türk basını tarafından ifade edilmekteydi. Bu arada, Başkanın bilhassa zirve konferansı ile alakalı hazırlıklar sırasında müzakereler dışında bırakılmak endişesini besleyen yakın müttefiklerini de bilgilendireceği muhakkaktı. Ziyaret sırasında, artık kendilerine eskisi kadar şüpheyle bakılmayan tarafsız devletlere, ABD'nin hedeflerinin kabul edilebilir cinsten olduğu anlatılmaya çalışılacaktı.”⁵⁷

Ulus Gazetesi yazarlarından Bülent Ecevit “CENTO ve Ötesi” adlı makalesinde; “Sadece ABD eksenli ya da CENTO üyeleri kapsamında dış politikaya bağlı kalmanın Uzakdoğu ve Asya'da hatırı sayılır miktarda devleti gözden kaçırmaya sebep olduğuna” inanmaktaydı. “ABD Başkanının iyi niyet gezisi, tarafsız ülkeleri etkileyebilmek için dış politikada kullandığı araçlardan biriydi. Türkiye'nin de dış politikada aktif bir rol oynaması için diğer ülkelerle yakın ilişki kurmasında fayda vardı.”⁵⁸

Ulus Gazetesinin bir başka önemli kalemi Yakup Kadri Karaosmanoğlu ise makalesinde; “Zirve konferansında görüşülecek konuların diğer ülkelere duyurulup duyurulmayacağı konusunda şüphe olduğunu ve Eisenhower'ın ziyaretinin bu durumu gidermek adına önemli bir adım sayılacağını” düşünmekteydi.⁵⁹

Nadir Dayı'nın iddiasına göre; “Eisenhower; İtalya, Türkiye, Pakistan, Afganistan, Hindistan, İran, Yunanistan, Tunus, Fransa, İspanya ve Fas'ı ziyaret ederek ABD'nin en çok gezen başkanı unvanını alacak ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ziyaret eden ilk ABD Başkanı olacaktı. Yunanistan, İspanya, Afganistan, Pakistan ve Hindistan da ilk defa ABD Başkanı tarafından ziyaret edilecekti. Ayrıca Türk Hükümeti, Batı ve Doğu münasebetlerinde Camp David ruhuyla yaratılan yumuşamadan endişe duymaktaydı.

⁵⁶ “Eisenhower'ın Seyahati”, Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.2.

⁵⁷ “Başkan Eisenhower Yola Çıkarken”, Hürriyet, 3 Aralık 1959, Günün Hadisesi Köşesi.

⁵⁸ “CENTO ve Ötesi”, Ulus, 7 Kasım 1959, Günün Işığında Köşesi.

⁵⁹ “Başkan Eisenhower'ın İyi Niyet Seyahati”, Ulus, 14 Kasım 1959, s.1,5.

Eisenhower'ın geri kalmış memleketlere kesenin ağzı ile birlikte kalbini de açacağı umuluyordu.”⁶⁰

Coşkun Kırca yazısında; “Ziyaretin doğu ile batı arasında yaşanacak ciddi bir müzakerenin arifesinde gerçekleştiğinden hareketle Türkiye'nin ABD Başkanı'ndan iki konuda isteği olması gerektiğini” ifade etmektedir. “1-Doğu-Batı ilişkileri hangi safhaya girerse girsün, Türkiye'nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü korunmalıdır. 2-ABD tam bir genel silahsızlanma halinde dahi, istisnasız bütün gelişmemiş memleketlere ve bu arada Türkiye'ye de iktisadî yardıma devam etmelidir.”⁶¹

Cihad Baban'a göre; “Kruşef'in Eylül 1959'da ABD'yi ziyareti, iki büyük gücün anlaşma ihtimalini ortaya koymuştu. Bu anlaşma birçok ülkede endişe ile karşılandığından, ABD Başkanı böyle bir ihtimalin gerçek olmadığını ifade etmek için böyle bir zahmete katlanmaktaydı. Ziyaretin ikinci sebebi ise; Eisenhower'ın dünyaya kararlılık mesajı vermek istemesinden kaynaklanmaktaydı.”⁶²

Türk kamuoyunun ziyaret bakışı genel manada değerlendirildiğinde; bölgede Sovyet Rusya'ya karşı güvenlik politikası oluşturulurken ABD'nin daha etkin yer alması ve bu konuda yaşanan gelişmeler konusunda Türkiye'nin direkt olarak bilgilendirilmesi istenmekteydi. Ayrıca, Türkiye'nin yaşadığı ekonomik sıkıntıların çözümü adına ABD'nin mali desteğinin önemine işaret edilmekteydi.

3. Dünya Kamuoyunun Eisenhower'ın Ziyaretine Bakışı

Gazette de Lausanne Gazetesi, Eisenhower'ın ziyareti ile ilgili baş makalesinde; “ABD Başkanının Roma'ya olduğu gibi Ankara'ya yapacağı seyahatin de ABD'nin Akdeniz memleketlerine gittikçe artan bir ilgisinin olduğunu göstermekteydi. NATO savunma sisteminde Türkiye'nin esaslı bir mevki işgal ettiği de ortadaydı” denilerek, Türkiye adına çarpıcı değerlendirmeler yapılmaktaydı.⁶³

The Christian Science Monitor adlı gazete “Kıbrıs sorunu müttefikler arası ilişkilerde gerginliğe sebep olduğundan Eisenhower'ın Türkiye ve Yunanistan ziyaretini yeni bir başlangıcın habercisi olarak görmekteydi. Türk topraklarında NATO adına güdümlü mermi üslerinin kuruluşundan

⁶⁰ “Eisenhower: Diplomatik Maraton”, Akşam, 6 Aralık 1959, Nadir Dayı'nın Köşesi.

⁶¹ “Başkan Eisenhower'ın Ziyareti”, Ulus, 6 Aralık 1959, s.2.

⁶² “Başkan Ankara'da”, Yeniğün, 6 Aralık 1959, s.1.

⁶³ “İsviçre Gazeteleri ve Eisenhower'ın Ziyareti”, Yeniğün, 8 Kasım 1959, s.1; “Türkiye Nato'nun Bir Kalesidir”, Zafer, 8 Kasım 1959, s.1

dolayı homurdanan Sovyet Rusya karşısında Türkiye'ye güven verilmekteydi. Türkiye ise Sovyet Rusya'nın toprak talepleri karşısında, ABD'den yumuşamamasını isteyeceği muhtemeldi.”⁶⁴

Newsweek Dergisi, “Eisenhower’ın, Türkiye’de Amerikan askeri personelinin ortaya çıkardığı sorunlar ile bu kişilerin karaborsacılık faaliyetlerine katıldığı iddialarını, Türkiye’nin mali durumunu, Kıbrıs sorunu çerçevesinde Türk-Yunan ilişkilerini Türk yetkilileriyle değerlendireceğini” bildirmekteydi.⁶⁵ Ayrıca Newsweek Dergisi’ne göre; “Ziyaretin ağırlık merkezi Hindistan olacaktı. Seyahat programına bakıldığında ABD, Sovyetlerin güney hududu boyunca tehlikeye maruz kalan bütün ülkeleri desteklemek gayesini hedeflemekteydi. Pakistan ve Türkiye hem mali yardım hem de Keşmir ve Kıbrıs gibi siyasî ihtilaflarda da ABD’den destek talep etmekteydi. Lakin ABD Başkanı diplomatik pazarlığa girmeyecek sadece Amerikan dostluğunu bölge uluslarına sembolik olarak gösterecekti.”⁶⁶

The Wall Street Journal; “Türkiye’nin NATO’nun kuzeydoğu kalesi olduğunu ve Türkiye’nin para yardımına ihtiyacı olduğu gibi NATO’nun tam ortağı olduğuna dair teminat istediğini” ifade etmekteydi. International Economist, “Türkiye’nin 400.000 kişinin üstünde bir orduyu beslediğinden hem enflasyonu önlemek hem de savunma taahhütlerini yerine getirebilmek için devamlı yardıma ihtiyacı olduğunu” belirtmekteydi. US. News and World Report Dergisi, “Türkiye’nin Avrupa’daki en büyük anti-komünist kara ordusuna sahip olduğunu ve Sovyet Rusya’nın Akdeniz’e çıkışını kontrol ettiğini” belirttikten sonra “Avrupalı ve Amerikalı uluslararası malî teşekküllerin 1958’de Türkiye’de malî ve iktisadî reformlara gidilmesini

⁶⁴ “*Amerikan Basınında Akisler*”, Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.1, 5.

⁶⁵ “*Amerikan Basınında Akisler*”, Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.1, 5; “*Amerikalılarla Alakalı Büyük Döviz Kaçaklığı*”, Yeni Sabah, 4 Kasım 1959, s.1; Amerikalı 45 havacının İzmir NATO Karargâhı’ndaki görevine son verildiği gerekçesine girilmeden kamuoyuna duyurulmuştur. **Bkz.** “*45 Amerikalı Havacının İzmir NATO Karargâhı’ndaki Görevine Son Verildi*”, Yeni Sabah, 13 Kasım 1959, s.1,3; Morrison adlı bir Amerikalı subayın sebep olduğu trafik kazasında bir Türk askerinin şehit olması Amerikalılar hakkındaki şikayetlerin artmasına neden oldu. Öyle ki ABD’nin Bonn Büyükelçiliği Basın Müşaviri Wells Türk-Amerikan dostluğuna önem verdiklerini ve personellerini bilgilendirdiklerini Türk kamuoyuna duyurdu. **Bkz.** “*Türk-Amerikan Dostluğu Önemlidir*”, Yeniğün, 12 Kasım 1959, s.1,5; Amerikan Karargâhı ziyaretten önce bir broşürle dikkat edilmesi gereken hususları personeline belirtme ihtiyacı hissetmişti. Broşürde, “Türkler için Bayrak ve Atatürk’ten sonra en hürmet edilen müessesesi ordudur. Orduya yapılacak bir saygısızlık inanmayacağınız kadar büyük bir tepki yaratır” sözleri dikkat çekicidir. **Bkz.** “*Türkiye’deki Amerikalılar İkaz Edildi*”, Dünya, 15 Kasım 1959, s.1.

⁶⁶ “*Eisenhower’ın Ziyareti*”, Zafer, 3 Aralık 1959, s.2.

sağladıklarını” kaydetmektedir. “Bu sayede 1958’de ihracat %40 artmış dış ticaret açığı da üçte bir oranında azalmıştı.”⁶⁷

Milliyet Gazetesi’nin Washington muhabirlerinden Abdi İpekçi gezi öncesinde siyasî atmosferi bildirmekteydi. Abdi İpekçi’nin verdiği bilgiye göre; “Başkanın yapacağı ziyaretin esas gayesi, zirve toplantısı öncesinde müttefiklerinin görüşlerini öğrenmekti. Eisenhower’a bu ziyaretinde ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı Robert Murphy de refakat edecekti. İki ülke arasında siyasî ve iktisadî meselelerle, Türk Hükümeti’nin istediği bütün konularda müzakere açılacaktı. Müzakerelerin gündemi Ankara’da hazırlanacaktı. ABD Dışişleri Bakanlığı, Celal Bayar’ın meclis açış nutkunun tahlilini tamamlamış ve Bayar’ın iktisadî ve siyasî konulardaki bütün fikirleri ile tamamen mutabık bulduklarını, Amerikan askerlerinin karıştığı kaçakçılık konusunda devam eden yargılamada Türk adliyesine tamamen uyduklarını ve tesiri asla düşünmediklerini ifade etmişlerdi. Radyo Gazetesinin yayınına katılan bir yorumcu, Eisenhower’ın 1952 yılında Türkiye’yi asker statüsünde ziyaret ettiğini ve Türk-Amerikan dostluğunun gelişmesi adına bugünkü gelişin daha büyük önem taşıdığını belirtmekteydi.”⁶⁸

Dünya kamuoyunun ziyaret bakışı genel manada değerlendirildiğinde; Türkiye’nin jeopolitik konumunun önemine dikkat çekilmekte ve stratejik olarak Türkiye’ye hem askeri hem de mali yardım yapılması tavsiye edilmekteydi. Lakin ziyaretlerin ağırlık merkezi Türkiye’den ziyade Hindistan olarak görülüyordu.

4.Eisenhower Ankara’da

Dünya kamuoyunun yakından takip ettiği ve yorumladığı ziyaret için son hazırlıklar Ankara’da tüm hızıyla devam etmekteydi. Kötü hava şartları nedeniyle Eskişehir-İncirlik ve Yeşilköy Havaalanlarında önlem alınmıştı.⁶⁹ Nitekim, 35 bin kilometrelik iyi niyet gezisinde 3 kıtada 11 memlekete gidecek olan İke, 6 Aralık 1959 günü saat 15.00’te Esenboğa Havaalanı’na indi. 4 önemli müşavir de (Robert Murphy, James Hagerty, Özel Kalem Sekreteri Stephens, Beyaz Saray İdarecisi General Goodpaster) ABD Başkanı’nın yanındaydı. Çekirdek kadronun geziye katılması ABD’nin geziye önem verdiğini kanıtlamaktaydı.⁷⁰

⁶⁷ “Amerikan Basınında Akisler”, Cumhuriyet, 6 Aralık 1959, s.1, 5.

⁶⁸ “Eisenhower ile Bütün İşler Konuşulacak”, Milliyet, 7 Kasım 1959, s.1, 5.

⁶⁹ “Başkan Eisenhower Bugün Yurdumuzda”, Ulus, 6 Aralık 1959, s.1.

⁷⁰ “İyi Niyet Gezisi Müşavirler Heyeti”, Hürriyet, 6 Aralık 1959, s.1; Eisenhower’ın gelini de Türkiye’ye gelen heyette bulunmaktaydı. Saat 17.15’de Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsü ve Çocuk Hastanesi’ni ziyaret eden Bayan Eisenhower’a, Ankara Çocuk Sağlığı

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın önderliğinde kalabalık bir grup Eisenhower'ı karşıladı.⁷¹ Havaalanında yüz elli civarında gazetecinin yer aldığı salonda basın toplantısı gerçekleştirildi. Celal Bayar, basın toplantısında aşağıdaki ifadeleri kullandı: "İsminiz halkımızın hafızasında kahraman bir asker, seçkin bir devlet adamı, hürriyet ve sulh ideallerinin büyük koruyucusu olarak yer almıştır. ABD Başkanı'nın Türkiye'ye ilk gelişi olmak itibarıyla ayrıca tarihi bir ehemmiyet taşıyan bu ziyaretiniz memleketlerimiz arasında aynı insani gayelerden ilham alarak devam eden dostluk münasebetlerinin yeni ve manalı bir ifadesini teşkil etmektedir."⁷²

Celal Bayar'dan sonra Eisenhower söz aldı ve ziyareti ile ilgili aşağıdaki beyanatta bulundu: "Şahsıma ve heyetime karşı gösterilmiş bulunan merasim için yetkililere ve Ankara halkına teşekkür ederim. Ankara'yı son ziyaretimden yedi seneden fazla zaman geçmiş bulunuyor. Bu yıllar zarfında Türk-Amerikan milletleri arasındaki dostluk ve ortaklık bağları daha da güçlenmiş görünüyor. Bu sebeple ziyaretimin milletlerimiz için hayırlı semereler vereceği ümidi ile bu kardeş devletin başşehrine tekrar gelmiş bulunuyorum. Türkiye'ye gelmemin iki önemli nedeni vardır: 1-1952 yılından beri gelmediğim Türkiye'de başarılı işleri yakından görmem için uzun zamandan beri gerçekleşen davete icabet etmek. 2-Celal Bayar'ın ABD ziyaretine karşılık vermektir. Bu ziyaret bana Türk yetkilileriyle bazı dünya meselelerini görüşme imkanı da verecektir. Modern Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün uzağı gören önderliği altında bu memleketin vatandaşları idarede, örf ve adetlerde yalnız gaye bakımından değil, gerçekleştirilmelerindeki sürat bakımından da baş döndürücü olan inkılâpçı değişimler başardılar. Bunlar istiklallerine yeni kavuşan milletler için bir ilham kaynağı ve rehberdir. Biz Amerikalıların kahraman dost ve müttefikimiz Türkiye'ye karşı büyük bir saygı beslediğimizi ve kendisine büyük bir kıymet vermekte olduğumuzu bilmenizi isterim."⁷³

Derneği şeref üyeliği payesi verilmiştir. **Bkz.** "Eisenhower'ın Gelini Dün Hacettepe Çocuk Hastahanesi'ni Gezdi", Zafer, 7 Aralık 1959, s.1; Eisenhower'ın gelini, Kızılay'ın faaliyetlerini övmüştür. **Bkz.** "Eisenhower'ın Gelini Kızılay'ın Faaliyet ve Çalışmasını Övdü", Zafer, 8 Aralık 1959, s.1.

⁷¹ Karşılama töreni kameralar tarafından kayda alınmıştır. **Bkz.** <http://www.britishpathe.com/record.php?id=81713>; "Ziyaret İçin 82 Yabancı Gazeteci Geldi", Akşam, 7 Aralık 1959, s.1.

⁷² "Ike Ankara'da", Akşam, 6 Aralık 1959, s.1; "Eisenhower'ı Yüzbinler Karşıladı", Dünya, 7 Aralık 1959, s.1; "Eisenhower'ın Cevabı", Cumhuriyet, 7 Aralık 1959, s.1,5.

⁷³ "Ike Ankara'da", Akşam, 6 Aralık 1959, s.1; "Eisenhower'ın Cevabı", Cumhuriyet, 7 Aralık 1959, s.1,5; "Eisenhower ve Bayar'ın Konuşmaları", Ulus, 7 Aralık 1959, s.1,5.

Basın toplantısından sonra kortej saat 15.30'da Esenboğa Havaalanı'ndan hareket etti. İki başkan şehre girerken siyah kapalı otomobilden inerek Atatürk'ün eski otomobiline bindiler. Başkan Eisenhower kendisini selamlayan yarım milyona yakın kişiye mukabele etmek için otomobilin içinde ayakta duruyordu. İki Devlet Başkanı Dışkapı'daki zafer takımın altından geçerken tezahürat daha çok şiddetlendi. Eisenhower şapkasını çıkarmış iki elini sallayarak halkı selamlıyordu.⁷⁴

Eisenhower ve Celal Bayar saat 16.45'te Hariciye Köşkü'ne geldi. Hariciye Köşkü'nde yapılan özel bir törenle Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından verilmesi kararlaştırılan Fahri Siyasî İlimler Doktoru unvanı diploması Ankara Üniversitesi Rektör Vekili Prof.Dr. Ekrem Akurgal vasıtasıyla Eisenhower'a verilmiştir. Türkiye Eski Muharipler Cemiyeti'nin Fahri Üyelik beratı da Başvekalet Müsteşarı Ahmet Salih Korur tarafından kendisine sunulmuştur.⁷⁵ Eisenhower saat 17.10'da ise Anıtkabir'e giderek mozoleye çelenk koymuştur.⁷⁶

5. Türk-Amerikan Resmi Görüşmeleri

Eisenhower ve Celal Bayar saat 17.30'da Çankaya Köşkü'nde buluştu ve saat 18.00'e doğru iki taraf arasında resmi müzakereler başladı. Türk basınına yansıyan bilgilere göre; açılış konuşmasını yapan Eisenhower, iyi niyet seyahatinden bahsederek dünya meselelerine kısaca değinme ihtiyacı hissetti. Hür dünyanın komünizme karşı savunmasında ABD'nin daima destek olacağı teminatını verdi ve CENTO'nun durumu gözden geçirildi.⁷⁷ 2 saat süren görüşmelerde Türkiye, ABD'nin CENTO'ya direkt olarak katılmasını istemişti. Eisenhower ise Ortadoğu sorunu konusunda

⁷⁴ *"Eisenhower'ı 400 Bin Ankaralı Karşladı"*, Cumhuriyet, 7 Aralık 1959, s.1; *"İke'ı Dün Yarım Milyon Türk Karşladı"*, Akşam, 7 Aralık 1959, s.1; Bazı gazetelerde 250.000 kişinin Eisenhower'ı karşıladığı yazılmaktadır. **Bkz.** *"Eisenhower Muazzam Tezahüratla Karşlandı"*, Yeni Sabah, 7 Aralık 1959, s.1; Eisenhower'ı Kabil'de 500.000, Yeni Delhi'de 2.000.000 kişi karşıladı. **Bkz.** *"Eisenhower'ı Kabil'de 500.000, Yeni Delhi'de de 2.000.000 Kişi Karşladı"*, Cumhuriyet, 10 Aralık 1959, s.1.

⁷⁵ *"İke'a Siyasi İlimler Doktoru Payesi Verildi"*, Akşam, 7 Aralık 1959, s.1; *"Eisenhower'ı Yüzbinler Karşladı"*, Dünya, 7 Aralık 1959, s.1; *"Eisenhower Ankara'ya Geldi"*, Hadiselere Tercüman, 7 Aralık 1959, s.1,5.

⁷⁶ Eisenhower'ın Anıtkabir'deki fotoğrafı için **Bkz.** *"With Ike To The Ends Of The Earth"*, Life, 21 December 1959, p.20; Eisenhower, Atatürk'ün naaşının 10 Kasım 1953'de Anıtkabir'e nakledilmesi münasebetiyle Bayar'a iyi niyet mesajı göndermiştir. **Bkz.** <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>; *"Atatürk'e Duyulan Hayranlık"*, Milliyet, 12 Kasım 1953, s.1.

⁷⁷ *"Türkiye-Amerika Resmi Görüşmeleri"*, Cumhuriyet, 7 Aralık 1959, s.1,5.

Türkiye'ye önemli görevler düştüğünü, ABD'nin CENTO'ya askerî ve iktisadî yardımı esirgemeyeceğini belirtti. Ortadoğu'da sulhun kurulması konusunda fikir teatisinde bulunuldu. Toplantıdan sonra Celal Bayar, Eisenhower şerefine saat 20.30'da Çankaya Köşkü'nde bir akşam yemeği verdi.⁷⁸

Eisenhower'ın oğlu John Eisenhower tarafından Çankaya Köşkü'ndeki görüşmelerin daha kapsamlı şekilde kaleme alındığını Amerikan belgelerine baktığımızda görmekteyiz. Belgeye göre; Eisenhower-Bayar-Zorlu-Menderes-Esenbel-Warren⁷⁹ gibi yetkililerin katıldığı toplantıda Celal Bayar, Eisenhower'a "Hoşgeldiniz" diyerek ilk sözü ABD Başkanı'na vermiştir. Eisenhower'a göre; "İki önemli problem vardı: 1-Silahsızlanma 2-Geri kalmış ülkelerin durumu. Sovyet politikasının değiştiğine inanmadığından silahsızlanma konusunda temkinli olunmalıydı. Geri kalmış ülkelerin Sovyet Rusya'ya yönelme ihtimali de ortaya çıkabilirdi. Sovyet Rusya'nın yardım politikası boş vaatlerden ibaretti. 912 milyon dolar yardım vaat eden Rusya, 250-300 milyon dolar arasında ancak yardım dağıtabilirdi. Az gelişmiş ülkelerin hür dünya tarafından el birliği ile kalkındırılması gerekmektedir."⁸⁰

Zorlu, ABD'nin CENTO'ya katılması konusunda düşüncesini yinelediği gibi zirve toplantısında alınacak kararların taraflara bildirilmesini talep etti. Amerikan yardımlarının önemine de değinen Zorlu, bu sürecin devam etmesini arzulamaktaydı. İki ülke arasında kültürel ilişkilere de atıf yapıldı. Erzurum'da kurulmuş olan Atatürk Üniversitesi'ne Nebraska Üniversitesi tarafından sunulan teknik destekten dolayı teşekkür edildi. Başbakan Adnan Menderes ise Başkan'ın seyahatinden duyduğu memnuniyeti dile getirerek, iki tarafın dünya meselelerinde aynı görüşe sahip olduklarını ifade etmekteydi. Eisenhower ziyareti esnasında kendisine gösterilen ilgiye teşekkür ederek Türkiye'nin yanında olduklarını ve zirve toplantısındaki gelişmelerin diğer ülkelere duyurulacağını bildirdi.⁸¹

⁷⁸ "Türk-Amerikan Resmi Görüşmeleri İki Saat Sürdü", Ulus, 7 Aralık 1959, s.1; "Eisenhower'ı Yüzbinler Karşıladi", Dünya, 7 Aralık 1959, s.1,5.

⁷⁹ Fletcher Warren, 7 Mart 1956'da ABD'nin Ankara Büyükelçisi olarak Türkiye'ye tayin edilmiş; 15 Kasım 1960'da Türkiye'deki görevinden ayrılmıştır. **Bkz.** http://turkey.usembassy.gov/chief_of_mission.html

⁸⁰ *Foreign Relations of the United States, 1958-1960, Eastern Europe; Finland; Greece; Turkey, Volume X, Part 2 (1958-1960)*, Washington, 1993, s.819-821; Bu belgeyi değerlendiren bir başka çalışma için **Bkz.** Cüneyt AKALIN, *Askerler ve Dış Güçler Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı*, İstanbul, 2000, s.102-104.

⁸¹ *FRUS, 1958-1960, Eastern Europe; Finland; Greece; Turkey, X/2*, s.821-824; Eisenhower'ın Türkiye ziyareti hakkında **Bkz.** *The Department Of State Bulletin, Volume XLI, No:1070, December 28 1959*, s.932-933.

Türk-Amerikan resmi görüşmeleri sonucunda alınan kararlar kamuoyuna tebliğ edildi. Bu tebliğe göre: “1-Her iki taraf arasında verimli işbirliğine devam etme arzusu bir defa daha belirtildi. 2-Silahsızlanmada müessir bir kontrolün zaruri olduğu konusunda mutabakata varıldı. 3-Az gelişmiş memleketlere gelişmiş ülkelerin yardımda bulunulmasının zaruri olduğu kabul edildi. 4-NATO ve CENTO içinde işbirliği ve devamlı istişare için mutabakata varıldı. 5-Orta Şark bölgesinde mevcut yıkıcı faaliyetler üzerinde duruldu. 6-Türkiye’de kalkınmanın destekleneceği ve başarı sağlanacağı belirtildi.”⁸²

Eisenhower, “Dünyayı ikiye bölen belli başlı meselelerde Türkiye ile aynı fikirdeyiz, güvenlik, hürriyet ve istiklal ile sulhun tahakkuku uğrunda daima en kuvvetli ortaklar olmamak için herhangi bir sebebin mevcut olduğunu sanmıyorum” derken; “Az gelişmiş memleketlerin hür dünya tarafından el birliği ile kalkındırılması gerektiği fikrine Türkiye’nin de katıldığı” Celal Bayar tarafından ifade edilmekteydi.⁸³ Türkiye’de 17 saat kalan Eisenhower “ikinci evimde gibiyim” diyerek hayatı boyunca böyle sıcak bir karşılamaya şahit olmadığını ifade etti.⁸⁴ ABD Başkanı Eisenhower hâtrâtında Türk halkının coşkulu bir şekilde kendisini karşılamasından ve Atatürk’ten övgüyle bahsetmektedir.⁸⁵ İki tarafın dostluk gösterisi şeklinde geçen ziyaret, ABD Başkanı’nın 7 Aralık 1959 günü sabah 8.10’da Ankara’dan ayrılmasıyla sona erdi.⁸⁶

6.Ziyaret Sonrasında Basındaki Akisler

İç ve dış basın ziyaret sonrası çarpıcı değerlendirmelerde bulunmaktaydı. Washington Star’ın başlığı “Türkiye’nin büyük karşılama töreni, başkanı hayran bıraktı” şeklindeydi. AP Ajansı “Dünyanın en muhteşem karşılama törenlerinden biri” olarak ziyareti dünya kamuoyuna duyurdu. The Wall Street Journal “Türk Hükümeti’nin bayraklar astırıp taklar yaptırarak merasimi canlandırmak istediğini ancak büyük heyecanın sevgi tezahürü halinde milletin kalbinden koptuğunu” kaydetmekteydi. The New York Times, “Başkan Türkiye’de muazzam bir kalabalık tarafından

⁸² “*Türk-Amerikan Görüşmelerinde Varılan Neticeler Dün bir Tebliğ İle İlan Edildi*”, Zafer, 8 Aralık 1959, s.1; “*Türk-Amerikan Müsterek Tebliği*”, Cumhuriyet, 8 Aralık 1959, s.1,5.

⁸³ “*Ike Yoluna Devam Ediyor*”, Dünya, 8 Aralık 1959, s.1; “*Ike Memleketiniz Kalbimi Fethetti Dedi*”, Akşam, 8 Aralık 1959, s.1; “*Aziz Misafir Büyük Sevgiyle Karşılandı*”, Ulus, 7 Aralık 1959, s.1.

⁸⁴ “*Başkan Eisenhower Dün Geldi*”, Hürriyet, 7 Aralık 1959, s.1.

⁸⁵ Dwight D. EISENHOWER, *Waging Peace 1956-1961*, New York 1965, s.492-493.

⁸⁶ “*Eisenhower Dün Yurdumuzdan Ayrıldı*”, Cumhuriyet, 8 Aralık 1959, s.1.

alkışlarla karşılandı”; The Baltimore Sun “Batının en sert müttefikinin başkentinde Eisenhower muazzam şekilde karşılandı”; The Chicago Tribune, “Ike’ı Türkiye karşıladı”; The Free Lance-Star “Eisenhower için Türkiye’de en büyük karşılama töreni yapıldı”, The Washington Post “Yarım milyon Türk Eisenhower’ı alkışlarla karşıladı” şeklinde kamuoyuna duyurdu.⁸⁷ Amerikan radyoları karşılama hazırlıkları ve merasime dair yayın yaptığı gibi BBC Radyosu, NBC ve CBC kanalı gibi önemli yayın kuruluşları da Eisenhower’ın Türkiye ziyaretine yer ayırdı. Almanya, İspanya, İsviçre ve Belçika basını da özellikle Türk halkının kalabalık bir şekilde ABD Başkanı’nı karşılamasına dikkat çekiyordu. Görüldüğü üzere en çok dikkat çeken manşet Türk halkının büyük bir kısmının samimi bir şekilde ABD’yi dost algılamasına yönelikti. Ancak bu samimi duygu ABD’nin küresel çıkarlarına bağlı olarak pragmatik politika izlemesinden dolayı gün geçtikçe azalma eğilimi gösterecektir.⁸⁸

Le Monde Gazetesi’nden iktibas edilen “Eisenhower Gezisinin Türkiye Safhası” başlıklı bir makalede aşağıdaki değerlendirmeler yapılmaktaydı. Eisenhower’ın Ankara’da dikilen zafer taklarında kalın harflerle okuyabildiği “Barış evet, taviz hayır” içerikli parola Türk-Amerikan görüşmelerinin havasını vermiştir. Türkiye, batı-doğu arasında beliren yumuşama havasından (detant) rahatsızdır. Samimi bir yumuşama havası ancak müspet güvenlik şartlarının gerçekleşmesi halinde mümkündür. Müşterek tebliğ incelendiğinde ABD, CENTO üyelerinin ısrarlı davetine rağmen bu oluşuma katılacağına dair bir işaret vermemektedir. ABD, ekonomik yardımın gelişmiş ülkeler tarafından sağlanması gerektiğini ifade ederek mali yükün bir kısmını paylaşırma ihtiyacını açıkça ilan etmektedir. Türk diplomatların başarısı ise Türkiye’yi ilgilendiren meselelerde Ankara’ya danışılmasını Eisenhower’a kabul ettirebilmeleridir.⁸⁹

⁸⁷ Cumhuriyet, “*Amerika’da Akisler*”, 8 Aralık 1959, s.1; DP tarafından Türk basınına karşı uygulandığı iddia edilen baskı The Arizona Republic ve The Chicago Tribune’de yayınlanan makalelerle gündeme getirilmiştir. Amerikan ve Türk Hükümetleri tarafından bu meselenin görüşülmesi tavsiye edilmiştir. Bkz. “*Basın Rejimimize Karşı Yurt Dışındaki Tepkiler*”, Dünya, 22 Aralık 1959, s.1,3.

⁸⁸ “*Başkan Eisenhower’ın Ankara’yı Ziyareti Büyük Akisler Yarattı*”, Zafer, 8 Aralık 1959, s.1,4; “*Ike’ın Ziyareti Geniş Akisler Uyandırdı*”, Zafer, 9 Aralık 1959, s.1,4; “*Ike’ın Ankara Ziyareti Çok Geniş Akisler Uyandırdı*”, Zafer, 11 Aralık 1959, s.1,4; “*Turkey’s Greatest Reception Given Foreign Visitor Goes To Eisenhower*”, The Free Lance-Star, 7 Aralık 1959, s.1.

⁸⁹ “*Eisenhower’ın Gezisinin Türkiye Safhası*”, Ulus, İktibaslar Köşesi; Eisenhower’ın Ankara’yı ziyareti ile ilgili olarak Amerikan ve Fransız basınında çıkan yazılar için Bkz. *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*, 30.1.0.0.133.863.3.

Ulus Gazetesi yazarı Bülent Ecevit Günün Işığında Köşesi'nde; Eisenhower'ın Türkiye ve Atatürk ile ilgili sözlerinden alıntı yaparak ABD Başkanı'nın Türkiye ve sahip olduğu değerler hakkında pozitif düşünmesini övmektedir. Türk-Amerikan dostluğunun askeri zorunluluklardan değil inanç beraberliğine dayalı olması gerektiğini savunmuştur.⁹⁰

Ahmet Emin Yalman Vatan Gazetesi'ndeki köşesinde; ABD Başkanı'nın karşılanmasında birçok konuda eleştirdiği hükümetin iyi iş çıkardığını düşünmekteydi. Yalman'a göre; muhalefetin davet edilmemesi programın tek eksikliği idi. Muhalefetin ziyaret esnasında olmamasını eleştiren bir başka yazar da Y.K. Karaosmanoğlu'dur.⁹¹

7.Eisenhower'ın Ziyaretinin Sonuçları

Türk Hükümeti, Aralık ayının başında buğday üretiminin ülke ihtiyacını karşılayamaması üzerine ABD'den 500.000 ton buğday satın almaya hazırlanmaktaydı.⁹² Eisenhower'ın ziyaretinden sonra yapılan görüşmeler neticesinde 35 milyon dolarlık bir antlaşma Ankara'da imzalandı. 300.000 ton buğday, 25.000 ton mısır, 50.000 ton pamuk veya soya fasulyesi yağı antlaşmanın içeriğini oluşturmaktaydı.⁹³

ABD, Eisenhower'ın ziyaretinden kısa bir süre sonra 280 Milyon Türk Lirasını Türkiye'ye hibe etti. Bu para milli savunma hizmetlerinde kullanılacaktı. Böylece 1959 yılı içinde milli savunma hizmetine tahsis edilen toplam para 630 Milyon Lirayı bulmuştu. Antlaşmayı Amerika Hükümeti adına İktisadî İşbirliği İdaresi Direktörü Stuart Vandyke; Türk Hükümeti adına Dışişleri Bakanlığı Milletlerarası İktisadî ve İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreteri Hasan Esat Işık imzaladı.⁹⁴ Truman Doktrini ve

⁹⁰ "Eisenhower'ın Görüşü İle Cumhuriyet Türkiye'si", Ulus, 8 Aralık 1959, s.1; Eisenhower'ın Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili sözlerini öven bir başka makale için **Bkz. "Dost Sözleri"**, Vatan, 9 Aralık 1959, s.1,5.

⁹¹ "Hepimizin Zaferi", Vatan, 8 Aralık 1959, s.1; "Bir Açıklama", Ulus, 12 Aralık 1959, s.1; Metin Toker ABD'nin Ankara Büyükelçisi'nin yanlış telkinleri ve tavsiyelerinin Eisenhower'ın Türkiye'deki muhalefeti es geçmesine neden olduğu iddiasında bulunmuştur. **Bkz. TOKER, İsmet Paşayla 10 Yıl...**, s.195.

⁹² "Bu Yıl Amerika'dan 500.000 Ton Buğday İthal Edeceğiz", Ulus, 4 Aralık 1959, s.5.

⁹³ "Amerika'dan 300.000 Ton Buğday Alıyoruz", Cumhuriyet, 23 Aralık 1959, s.1,5; Türkiye ve ABD arasında hububat alımı ile ilgili sonraki gelişmeler için **Bkz. BCA**, 30.18.1.2.157.26.16; **BCA**, 30.18.1.2.154.70.16.

⁹⁴ "Amerika 280 Milyon Lira Daha Hibe Etti", Akşam, 10 Aralık 1959, s.1; "Amerika ile Bir Anlaşma İmzalandı", Cumhuriyet, 10 Aralık 1959, s.1; "Amerika 280 Milyon Türk Lirası Daha Verdi", Hürriyet, 10 Aralık 1959, s.1; Amerikan İktisadî Yardımı

Marshall Yardımı çerçevesinde yapılan yardımlar Türkiye'yi hazır paraya ve tüketiciliğe alıştırmıştı. Ekonomik sıkıntıların çözülmesi adına ABD'den büyük bir beklenti vardı. Bu ziyaret ekonomik beklentiyi tam manasıyla karşılayamadı.

1960 askeri yardım programına göre ABD, Türk donanmasına 4 Muhrip 2 Denizaltı ve bir miktar arama-tarama gemisi devretmeye karar verdi. Deniz kuvvetleri bu gemiler için personel hazırlığına başladı.⁹⁵ Bu arada CENTO'nun tatbikatı başlayacaktı. 5 gün sürecek tatbikatın gayesi Ankara-Tahran-Karaçi arasındaki uzun mesafeli muharebenin tatbik kabiliyetini ölçmekti.⁹⁶ Türk-Amerikan askeri işbirliği, Türk ordusunun modernizasyonu sağlama ve hareket kabiliyetini geliştirmesi bakımından önem arz etmekteydi.

1957 yılında Sovyetlerin ilk yapay uydu Sputnik'i uzaya fırlatma suretiyle kaydettiği teknolojik ilerleme, Eisenhower yönetimini Soğuk Savaş kavramı çerçevesinde harekete geçirdi. ABD, Avrupa'ya orta menzilli füzeler (Jüpiter ve Thor) konuşlandırmaya karar vermişti. Bu karara olumlu yanıt 3 NATO ülkesinden (İngiltere, İtalya ve Türkiye) geldi. İngiltere'ye 60 adet Thor füzesi konuşlandırılırken, İtalya ve Türkiye'ye toplam 45 adet Jüpiter füzesi gönderilecekti. Türkiye'ye 15 adet Jüpiter füzesi konuşlandırılmasına ilişkin Türk-Amerikan antlaşması 28 Ekim 1959'da imzalandı.⁹⁷

Aralık ayının başlarında İzmir'e gelen Amerikalı askeri yetkili Hugh Milton, Türkiye'de füze rampalarının kurulacağını ancak ne zaman faaliyete geçeceğini bilmediğini ifade etmekteydi.⁹⁸ Eisenhower'ın ziyaretinden kısa bir süre sonra Türkiye'ye gelen NATO 6. Hava Taktik Komutanı General Edward W. Suarez "Gökler bizimdir" diyerek yeni havaalanlarının kurulacağını müjdelemişti. Nitekim karşılıklı çıkar ilişkisi çerçevesinde Jüpiter füzeleri Türkiye'ye yerleştirildi.⁹⁹

Karşılık Paralar Fonu'ndan Milli Müdafaa Vekaleti emrine 280 milyon lira serbest bırakılmasına dair belgeler için *BCA*, 30.18.1.2.154.65.16; *BCA*,30.18.1.2.154.69.10; *BCA*,30.18.1.2.154.69.11.

⁹⁵ "Amerika 4 Muhrip ile 2 Denizaltı Veriyor", *Hürriyet*, 13 Aralık 1959, s.1.

⁹⁶ "CENTO'nun Tatbikatı Başlıyor", *Hadiselere Tercüman*, 13 Aralık 1959, s.1.

⁹⁷ SANDER, *Türk-Amerikan İlişkileri...*, s.185; Ayşegül SEVER, "Yeni Bulgular Işığında 1962 Küba Krizi Türkiye", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 52/1, s.648.

⁹⁸ "Türkiye'de Kurulacak Füze Rampalarına Dair Dün Yapılan Açıklama", *Cumhuriyet*, 8 Aralık 1959, s.1.

⁹⁹ "NATO Türkiye'de Yeni Üsler ve Havaalanları Kurmaya Başladı", *Hadiselere Tercüman*, 19 Aralık 1959, s.1.

Sovyet Rusya'nın Jüpiter füzelerine karşılık Küba'ya füze yerleştirmesi, ABD'nin Sovyet Rusya ile pazarlık yapmasına zemin hazırladı. Görüşmeler neticesinde ABD tarafından tek taraflı olarak Jüpiter füzelerinin sökülmesine karar verildi ve bu karar Türkiye'ye kabul ettirildi. Küba krizi Washington'un bir müttefik olarak Türkiye'yi nasıl göz ardı edebileceğinin ve Türkiye'nin nasıl edilgen bir konuma sokulabileceğinin ilk ciddi örneği olarak değerlendirilmeye başlandı. Bu olay Kıbrıs sorunuyla ilgili olan Johnson Mektubu¹⁰⁰ gibi ABD-Türkiye ilişkileri açısından ittifak ilişkisini pekiştirici değil aksine zedeleyici oldu. Öte yandan Küba krizine bağlı olarak Jüpiter füzelerinin kaldırılmasından sonra Türkiye, Sovyet Rusya'yı direkt tehdit eden bir konumdan uzaklaşmış olduğundan bu durum iki ülke ilişkilerinin olumlu gelişmesinde pozitif bir etmen oldu.¹⁰¹

Eisenhower, Türkiye ziyareti esnasında ortam için övgü dolu sözler kullanmış ve birçok konuda Türk yetkililerle benzer düşüncüklerini ifade etmişti.¹⁰² Türkiye, güvenlik sorununu çözmek adına ABD'nin küresel gücünden ve beklentilerinden faydalanma yolunu tercih etmekte ve politikasını Amerikan çıkarlarına yakın hale getirmeye çalışmaktaydı. Ziyaret esnasında ABD Başkanının gönlünü kazanmak için tüm olanaklar kullanıldı. Bu durum ziyaretin dünya kamuoyunda çarpıcı bir şekilde gazete manşetlerinde yer almasına zemin hazırladı. Ancak Ike'in ziyareti başlı başına Türkiye'ye özel kilit bir gelişme olmayıp (gezi programında 11 ülke var), ABD'nin Ortadoğu'ya olan ilgisinin bir çıktısı olarak belirliyordu.

1955 yılında ABD desteğiyle Türkiye, İngiltere, Irak, İran ve Pakistan'dan oluşan Bağdat Paktı kurulmuştu. Irak'ın 1959 yılında çekilmesiyle Bağdat Paktı CENTO'ya dönüştü. CENTO'nun merkezi Ankara'ydı. Bu oluşumun stratejik hedefi çevreleme politikası çerçevesinde komünist nüfuzun Ortadoğu'ya sızmasını engellemektir. Stratejik yönü ise üye devletlerin rejimlerine yönelik tehditlere karşı ortak hareket etmektir. Fakat bu stratejik işbirliği girişimi öngörülenin aksine, Ortadoğu'yu bölücü etkisi olmuştur. Mısır, Suriye bu pakta karşı çıkmışlardır. Bağdat Paktı'nı

¹⁰⁰ Johnson Mektubu için geniş bilgi için **Bkz.** ARMAOĞLU, *Belgelerle Türk-Amerikan...*, s.266-269; ABD, Kıbrıs Adası'nın arz ettiği stratejik önem nedeniyle taraflar arasında yürüttüğü arabuluculuk faaliyetlerini 1959 yılının Şubat ayında yoğunlaştırdı. ABD, Türkiye'nin beklentilerini büyük ölçüde karşılayan Zürih ve Londra Antlaşmalarının imzalanmasında etkili oldu. Ancak, ABD'nin siyasi konjonktüre göre, Türkiye için önem arz eden konularda çok farklı tavır alabildiği ve Türk tarafının beklentilerinden uzak hareket edebildiği 1964 tarihli Johnson Mektubuyla belirginleşti. **Bkz.** SANDER, *Türk-Amerikan İlişkileri...*, s.226-227.

¹⁰¹ SEVER, "*Yeni Bulgular Işığında...*", s.659-660.

¹⁰² Eisenhower Hatıratında 27 Mayıs Olayı'na yorum yapmaktan kaçınan bir dil kullanmıştır. **Bkz.** EISENHOWER, *Waging Peace...*, s.493.

dengeleme amacıyla Sovyetler Birliği, Mısır ve Suriye ile bir dizi stratejik içerikli anlaşma imzalamıştır ve bölgedeki etkisi artma eğilimi göstermiştir.¹⁰³

ABD Başkanı Eisenhower, 5 Ocak 1957'de Kongreye gönderdiği ve Eisenhower Doktrini adını alan mesajda Ortadoğu'daki devletlere askeri ve ekonomik yardımın yanı sıra gerekirse komünist tehlikeye karşı bölgede Amerikan silahlı kuvvetlerinin kullanılması için izin talep etmekteydi. 5 Mart 1957'de oy çoğunluğu ile Senato tarafından doktrin kabul edildi ve İngiltere'nin Ortadoğu'da bıraktığı boşluğu ABD doldurarak, Sovyetlerin karşısına dikildi.¹⁰⁴

ABD, Eisenhower Doktrininden sonra Ortadoğu'da daha aktif bir politika sergilemeye başladı. Mısır ve Suriye gibi devletlerle Moskova arasındaki ilişkilerin giderek yakınlaşması ve bu ülkelere yapılan Sovyet ekonomik ve askeri yardımı iki büyük devletin bölgede çekişmesi için yeterli sebebi. Bir yanda Mısır ve Suriye, öte yanda Türkiye, Irak, Ürdün ve Lübnan gibi batı yanlısı devletler arasında sürtüşmeler ve Suriye, Ürdün ve Irak'taki siyasal istikrarsızlık da eklenince Ortadoğu bölgesi bunalımların hakim olduğu alan haline geldi. Gergin hava, Türkiye'nin bölgede kilit ülke haline gelmesine zemin hazırlıyordu. İşte bu durum Türkiye'nin ABD eksenli güvenlik ve ekonomik gelişmişlik sağlama isteğini¹⁰⁵ daha da güçlendirdi. Lakin DP iktidarının Eisenhower ziyaretindeki ısrarlarına rağmen ABD, CENTO'ya direkt olarak katılmayı kabul etmedi. Bu durum zaten NATO üyesi olan Türkiye'nin CENTO içerisinde varlığını ve Eisenhower Doktrini'nin başarılı bir düzenleme olup olmadığını tartışılır hale getirmeliydi. Lakin Türkiye'nin iç ve dış politikada yaşadığı sorunlar bölgede kendi stratejik ilişkilerini oluşturmaya yönelmesini zorlaştırıyordu.

Ziyaret nedeniyle kamuoyuna sunulan ortak resmi tebliğden sonra Türkiye'nin bölgesinde ivme kazanacağını ve stratejik açıdan Balkanlar-Ortadoğu-Kafkaslar üçgeninde arabulucu görevini üstleneceğini düşünenler çoğunlukta idi. Ancak, Türkiye, Eisenhower'ın ziyaretinden kısa bir süre sonra çalkantılı bir siyasî sürece girdi.¹⁰⁶ ABD için kaotik ortamda önemli

¹⁰³ ARMAOĞLU, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, I-II, (1914-1995)*, s.524-528; Gültekin SÜMER, “*Stratejik İşbirliği ve Stratejik Ortaklık Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış*”, Ege Akademik Bakış, Ekonomi, İşletme, Uluslar arası İlişkiler ve Siyaset Bilimleri Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, Nisan 2010, s.685-686.

¹⁰⁴ ARMAOĞLU, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri...*, Ankara, 1991, s.240-250.

¹⁰⁵ 5 Mart 1959 tarihli Türk-Amerikan İşbirliği Antlaşması için **Bkz.** SANDER, *Türk-Amerikan İlişkileri...*, s.171-172.

¹⁰⁶ ABD'nin 27 Mayıs Olayı'nda etkisi olup olmadığına dair bilimsel çalışmalar için **Bkz.** Fahir ARMAOĞLU, “*Amerikan Belgelerinde 27 Mayıs Olayı*”, Belleten, LX/227,

olan Türkiye’de iktidarın kim olduğu değil, kendi küresel çıkarlarına ters düşmeyecek bir yapının mevcut bulunmasıydı. 27 Mayıs Olayı ile DP Dönemi sona erdi ve iktidarı ele geçiren Milli Birlik Komitesi için de ayakta kalabilmenin yolu ABD ile dostane ilişki kurmaktan geçmekteydi. CENTO’ya ve NATO’ya bağlılık seri bir şekilde açıklandı. Eisenhower, dostane münasebetlerin devamını dileyen ve yeni yönetimin NATO ve CENTO’ya bağlılığından dolayı duyduğu memnuniyetini belirten mektubunu 11 Haziran 1960’da Cemal Gürsel’e gönderdi.¹⁰⁷

Küresel boyuta bakıldığında ABD-Sovyet Rusya arasında yaşanan bahar havası, iyi niyet gezisinden sonra çıkan yeni krizlerle darbe yedi. ABD Başkanı Eisenhower’ın ziyaretinden sonraki dönemde, ABD’nin küresel çıkarlarıyla Türkiye’nin milli menfaatlerinin zaman zaman örtüşmemesi, Türk-Amerikan ilişkilerinin inişli çıkışlı bir yapı sergilemesine zemin hazırladı.

KAYNAKÇA

Arşiv

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Yayınlanmış Resmi Belgeler

Foreign Relations of the United States, 1958-1960, Eastern Europe; Finland; Greece; Turkey, Volume X, Part 2 (1958-1960), Washington, 1993.

The Department Of State Bulletin, Volume XLI, No:1070, December 28 1959.

Kitaplar ve Makaleler

Akalın, Cüneyt, *Askerler ve Dış Güçler Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı*, İstanbul, 2000.

Armaoğlu, Fahir, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, Ankara, 1991.

_____, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, I-II, (1914-1995)*, İstanbul, 2005.

_____, “*Amerikan Belgelerinde 27 Mayıs Olayı*”, *Bellekten*, LX/227, Nisan 1996, s.203-226.

Nisan 1996, s.203-226; AKALIN, *Askerler ve Dış Güçler...*, İstanbul, 2000; Hikmet ÖZDEMİR, “*The Turkish-American Relations Toward 1960 Turkish Revolution*”, *The Turkish Yearbook of International Relations*, s.159-181.

¹⁰⁷ FRUS, 1958-1960, Eastern Europe; Finland; Greece; Turkey, X/2, s.850, BCA,30.1.0.0.7.40.16; The Christian Science Monitor, “Eisenhower Sends Message of Hope To Turkish Chiefs”, 17 June 1960, p.11; The New York Times, “Eisenhower Lauds New Turk Regime”, 17 June 1960, p.3.

- Çalışkan, Nurettin, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Ankara, Turkey); Students; Movements; Political Activity; History, 1956-1980*, Ankara, 2002.
- Duru, Orhan, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, İstanbul, 2001.
- Eisenhower, Dwight D., *Waging Peace 1956-1961*, New York 1965.
- Erhan, Çağrı, *Türk Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, Ankara, 2001.
- Evans, Laurance, *Türkiye'nin Parçalanması ve ABD Politikası (1914-1924)*, İstanbul, 2003.
- Gordon, Leland James, *American Relations With Turkey 1830-1930 An Economic Interpretation*, Philadelphia, 1932.
- Grant, Ulysses S., *The Citizen, The Soldier, The Statesman*, Chicago, 1885.
- Kılıç, Altemur, *Kılıç'tan Kılıç'a Bir Dönemin Tanıklığı*, İstanbul, 2005.
- Mcghee, George, *ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu*, (Çev.) Belkıs ÇORAKÇI, Ankara, 1992.
- Özdemir, Hikmet, "The Turkish-American Relations Toward 1960 Turkish Revolution", *The Turkish Yearbook of International Relations*, s.159-181.
- Sander, Oral, *Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964*, Ankara, 1979.
- Sever, Ayşegül, "Yeni Bulgular Işığında 1962 Küba Krizi Türkiye", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 52/1, s.647-660.
- Sümer, Gültekin, "Stratejik İşbirliği ve Stratejik Ortaklık Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış", *Ege Akademik Bakış, Ekonomi, İşletme, Uluslar arası İlişkiler ve Siyaset Bilimleri Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Nisan 2010, s.671-698.
- Toker, Metin, *İsmet Paşayla 10 Yıl (1954-1964), 1957-1960 Yılları*, Ankara, 1965.

Gazete ve Dergi

Akşam

Cumhuriyet

Demokrat Erzurum

Demokrat Ilıca

Doğu

Dünya

Hadiselere Tercüman

Hürriyet

Life

Milliyet

The Christian Science Monitor

The Free Lance-Star

The New York Times

Ulus

Vatan

Yenigün

Yeni Sabah

Zafer

İnternet Kaynakları (Kaynakların erişim tarihi 3 Kasım 2010)

<http://www.britishpathe.com/record.php?id=60424>

<http://www.britishpathe.com/record.php?id=81713>

<http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ayintarihi/ayintarihi.htm>

http://turkey.usembassy.gov/chief_of_mission.html

<http://video.google.com/videoplay?docid=540423003164978737#>

<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/dwightdeisenhower>

<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/ulyssessgrant>

EK:1

3 Mart 1952 Pazartesi

Milliyet

Hava Durumu

GENERAL EISENHOWER BU GÜN ANKARADA BEKLENİYOR
Atlantik Orduları Başkomutanı, C. Bayar ve Başbakan tarafından kabul edilecek

MİSİT Meclisi kapatıldı

Kelâç Ali HATTİRALARINI Andatıyor!
Gazi, Reşit Galibi 1923 de nasıl tanımıştı?

Bakırköy'e inayeti

Dışişleri Bakanı F. Köprülü Dün Lizbondan döndü

Fransız Elçisinin beyanati

Fransız Kabinesi

Boğazda yapılacak asma köprü

Elizabeth II'nin doğumunu bekliyor

Denizcilik Bantcası

Atina karmasına dün 3-0 mağlup olduk

Sovyet ve peyklerine mukabele bilmisil

Boğazda yapılacak asma köprü

Elizabeth II'nin doğumunu bekliyor

(3 Mart 1952 tarihli Milliyet Gazetesi Arşivi)
Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Kabul Töreni

EK II

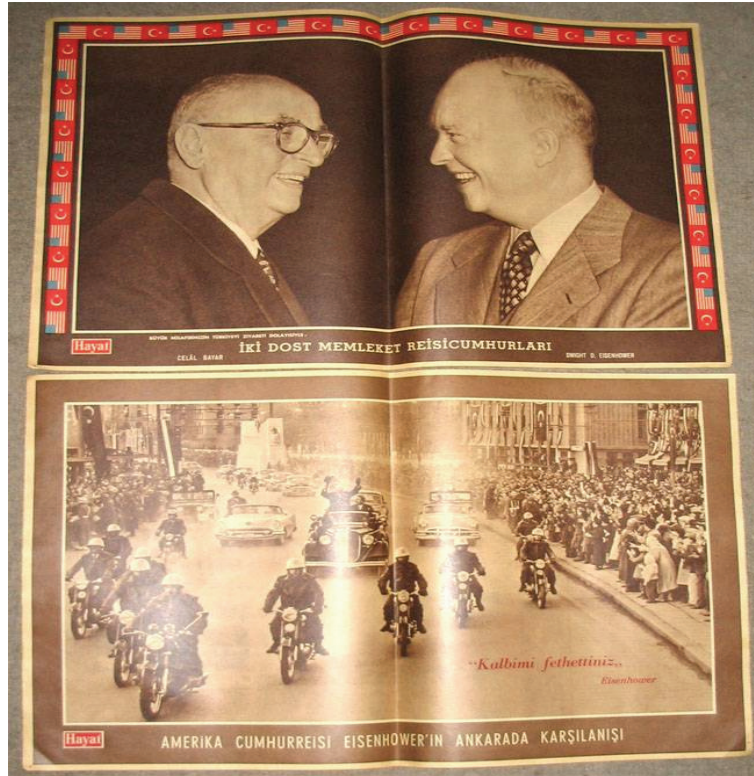
(Milliyet Gazetesi Arşivi)
 NATO Başkomutanı General Eisenhower'ın Türkiye Ziyaretinin Türk Basınına
 Yansıması

EK III

ABD Başkanı Eisenhower'ın Askeri Kutayı Selamlayışı (1959)

EK:IV

ABD Başkanı Eisenhower ve Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar

EK:V

ABD Başkanı Eisenhower'ın Karşılması

EK:VI*ABD Başkanı Eisenhower'ın Karşılması**EK:VII**ABD Başkanı Eisenhower Ankara Halkını Selamlıyor*

EK:VIII

ABD Başkanı Eisenhower'ın Türk Yetkilileriyle Görüşmesi

EK:IX

(Life Dergisi Arşivi)

ABD Başkanı Eisenhower ve oğlu Eisenhower'ın Türkiye Seyahati

EK:X

(Life Dergisi Arşivi)

ABD Başkanı Eisenhower'ın Türk Yetkilileriyle Görüşmesi

EK:XI

820 Foreign Relations, 1958–1960, Volume X

351. Memorandum of Conference With President Eisenhower

Ankara, December 6, 1959.

OTHERS PRESENT

President Bayar, Prime Minister Menderes, Foreign Minister Zorlu, Secretary General Esenbel, Mr. Benler, Mr. Berkol, Secretary Murphy, Ambassador Warren, Mr. Cowles, Mr. Hagerty, Major Eisenhower

President Bayar opened the meeting by welcoming President Eisenhower to this country and inviting him to give his views first.

The President said he sees the problems of our time to be mainly two: the first is the need for disarmament. He holds the conviction there is no change in the basic purpose of the Soviets. A great danger, then, lies in over-optimism. Therefore, for an indeterminate period, we must keep up our level of armaments, even though they are burdensome. Even Khrushchev feels these burdens and recognizes a need for some disarmament. The main difference in approach lies in the fact that Khrushchev wants disarmament on a "trust" basis. He is, however, willing to negotiate even if he accrues no benefits other than a temporary advantage. From this the President concludes that we must still negotiate towards a world disarmament but that we must do so with our eyes open to avoid duplicity.

The second great problem in the world is that of the underdeveloped nations. These nations, since achieving independence, are discovering that they have more problems than they had bargained for. However, despite their difficulties they have attained a vision that people do not have to suffer want. They have seen in other places the potential dignity of man and desire to attain this with every possible speed. The result is an explosive situation which could end up in anarchy or in the underdeveloped nations turning to the Soviets for help. Soviet help in fact turns out often to be an empty promise. Since 1954 the Soviets have promised aid totaling \$912 million aggregate to these nations but have actually distributed only some \$250 million to \$300 million. This aid furthermore is often given in such a way as to be hardly useful. Items are sold at prices set by the Soviets and they often drive a hard bargain in exacting repayment. The significance of this is that the free world must join together now to plan how to raise its overall economic strength. This cannot be done strictly on the basis of financial aid. All countries must work together in their own way. The Turks, for example, contribute by maintaining large military forces. Many countries in Western Europe

Source: Eisenhower Library, Staff Secretary Records, International File. Secret. Prepared by Major Eisenhower.

Türk-Amerikan Görüşmeleri Yayınlanmış Amerikan Resmi Belgesi
(Foreign Relations of the United States Serisi)